

DİN KÜLTÜRÜ DEFTERİ -II

11. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Defteri

MUSTAFA TELLİ
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	2
11.1. DÜNYA VE AHİRET	3
11.1.1. VAROLUŞUN VE HAYATIN ANLAMI	3
11.1.2. AHİRET ÂLEMİ	3
11.1.3. AHİRETE UĞURLAMA	5
11.1.4. KUR'AN'DAN MESAJLAR: BAKARA SURESİ 153-157. AYETLER	7
11.2. KUR'AN'A GÖRE HZ. MUHAMMED	8
11.2.1. HZ. MUHAMMED'İN ŞAHSİYETİ	8
11.2.2. HZ. MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİK YÖNÜ	8
11.2.3. HZ. MUHAMMED'E BAĞLILIK ve İ-TAAT	9
11.2.4. KUR'AN'DAN MESAJLAR: AHZÂB SURESİ 25, 45 VE 46. AYETLER	10
11.3. KUR'AN'DA BAZI KAVRAMLAR	11
11.3.1. İSLAM'IN AYDINLIK YOLU: HİDAYET	11
11.3.2. ALLAH'I GÖRÜYORMUŞÇASINA YAŞAMAK: İHSAN	11
11.3.3. ALLAH İÇİN SAMİMİYET: İHLAS	12
11.3.4. ALLAH'IN EMİR VE YASAKLARINA RİAYET: TAKVA	12
11.3.5. DOSDOĞRU YOL: SIRAT-I MUSTAKİM	12
11.3.6. ALLAH YOLUNDA MÜCAHEDE: CİHAT	13
11.3.7. İYİ, DOĞRU VE GÜZEL DAVRANIŞ: SALİH AMEL	13
11.3.8. KUR'AN'DAN MESAJLAR: KEHF SURESİ 107-110. AYETLER	14
11.4. İNANÇLA İLGİLİ MESELELER	15
11.4.1. İNANÇLA İLGİLİ FELSEFİ YAKLAŞIMLAR	15
11.4.2. YENİ DİNÎ HAREKETLER	19
11.4.3. KUR'AN'DAN MESAJLAR: EN'ÂM SURESİ 59. AYET VE LOKMÂN SURESİ 27. AYET	20
11.5. YAHUDİLİK VE HRİSTİYANLIK	21
11.5.1. YAHUDİLİK	21
11.5.2. HRİSTİYANLIK	24

ÖNSÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Elinizdeki bu defter, 11. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin ünite ve konuları dikkate alınarak öğrencilerimize okul için yardımcı kaynak olması amacıyla hazırlanmıştır.

Ders içi kazanımlara dikkat edilerek hazırlanan bu esrin yazılmasında Kur'an-ı Kerim, Hadis, 11. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı, Dini Terimler Sözlüğü, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Türk Dil Kurumu Sözlük, Wikipedia ve daha pek çok kaynaklardan faydalanılmıştır. Bilginin hangi kaynaktan alındığı da parantez içinde belirtilmiştir. Defterin sonunda ise kaynakçaları gösterilmiştir. Kavramlar ve tanımları üzerine ağırlık verilerek konunun anlaşılmasına önem verilmiştir. Notlar ve madde halinde kısa bilgilerle konu özetlenmeye çalışılmıştır.

Hazırlanan eserin, siz sevgili öğrencilerimizin daha iyi bir inanç ve daha iyi bir gelecek inşa etmesine katkıda bulunacağına inancımız tamdır.

"Ya öğreten ya öğrenen, ya dinleyen ya da ilmi seven ol. Fakat sakın beşincisi olma; (bunların dışında kalırsan) helâk olursun." hadisinin düsturuyula okulda ve tüm çalışma hayatınızda başarılar dilerim.

Mustafa TELLİ

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni

II.1. DÜNYA VE AHİRET

II.1.1. VAROLUŞUN VE HAYATIN ANLAMI

Kazanım: Hayatı anlamlandırmada ahiret inancının önemini fark eder.

* İnsan akıllı, düşünen ve anlam arayışında olan bir varlıktır.

* Din insanın fitratından gelen anlam arayışına yardım ederek manevi ihtiyacını karşılayan ilahi bir sistemdir.

* Hayata anlam vermekle ilgili şöyle söyler:
- “O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır. O, mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır.” (Mülk, 2)

* Ahiret inancı sayesinde din insana sorumluluk ve hayata anlam da verir.

- “Dünya hayatı bir oyun ve eğlenceden başka bir şey değildir. Müttaki olanlar için ahiret yurdu muhakkak ki daha hayırlıdır. Hâlâ akıl erdiremiyor musunuz?” (En’am, 32)

- “...Yapmakta olduğunuz şeylerden mutlaka sorguya çekileceksiniz.” (Nahl, 93)

- “Mümin olarak erkek veya kadın her kim salih ameller işlerse işte onlar cennete girerler...” (Nisa, 124)

II.1.2. AHİRET ÂLEMİ

Kazanım: Dünya hayatı ile ahiret hayatı arasında ilişki kurar.

1. ÖLÜM

* “Her nefis ölümü tadacaktır. Ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tas-tamam verilecektir...” (Âl-i İmran, 185)

* “İnsan ölünce amel defteri kapanır. Ancak ardından şu üç şeyi bırakanlar hariç: Sadaka-i cariye, faydalı ilim ve kendisine dua eden salih bir evlat.” (Hadis-i Şerif)

* Ölüm ebedi bir yok oluş değildir.

* Ahiret hayatına geçiş için kullanılan bir kapıdır.

2. KABİR VE BERZAH

Kabir: Mezar demektir.

Berzah: Ölümle başlayıp tekrar dirilme zamanına kadar sürecektir olan ara döneme denir. (DTS, s. 37)

* “Sizden biriniz öldüğünde cennet ehlinden mi, cehennem ehlinden mi olduğu ona sabah akşam gösterilir ve şöyle denilir: Kıyamet günü Allah seni diriltene kadar işte yerin burasıdır.” (Hadis-i Şerif)

* “Allah’ım! Kabir azabından, cehennem azabından, hayatın ve ölümün fitnesinden... sana sığınırım.” (Hadis-i Şerif)

3. KIYAMET VE BA’S

Kıyamet: Kalkma, doğrulma, evrende bulunan her şeyin yok olmasıyla, ölen tüm insanların yaptıklarının hesabını vermek üzere diriltilecekleri zamana denir. (DTS, 205)

Ba’s: Kıyametten sonra İsrail’in sura ikinci kez üfmesiyle insanların Allah tarafından yeniden diriltilmeleridir. (DTS, s. 33)

* “Nihayet sūra üfürülecek. Bir de bakarsın ki onlar kabirlerinden kalkıp koşarak Rablerine giderler. (İşte o zaman:) ‘Eyvah, eyvah! Bizi kabrimizden kim kaldırdı? Bu, Rahman’ın vadettiğidir. Peygamberler gerçekten doğru söylemişler!’ derler.” (Yasin, 51-52)

* “Gökleri ve yeri yaratan ve onları yaratmaktan yorulmayan Allah’ın, ölüleri diriltmeye gücünün yeteceğini görmediler mi? Evet şüphesiz o, her şeye hakkıyla gücü yetendir.” (Ahkaf, 33)

* “Siz bana kıyameti soruyorsunuz. Onun bilgisi sadece Allah katındadır.” (Hadis-i Şerif)

4. HAŞİR VE MAHŞER

Haşir: Bütün canlıların öbür dünyada yeniden diriltilerek ‘mahşer’ denilen yerde dünyadaki yaptıklarının ve yapmadıklarının hesabını vermek üzere bir araya gelmelerine, getirilmelerine denir. (DTS, 125)

Mahşer: Haşir için toplanma alanına denir.

* “Andolsun, ölmeniz de öldürülmeniz de Allah’ın huzurunda toplanacaksınız.” (Âl-i İmran, 158)

* “(Diriliş için) Sûra üflendiği gün, Allah’ın dilediği kimseler hariç, göklerde ve yerde bulunanlar dehşet içinde kalacak ve hepsi, boynuları bükülmüş bir halde O’nun huzuruna çıkacaktır.” (Neml, 87)

5. HESAP

* Mükellef insanların dünyadaki inanç ve davranışlarından dolayı ahirette hesaba çekilmelerine denir. (DİA, hesap)

* “Kitap ortaya konur. Suçluları, kitabın içindekilerden korkuya kapılmış görürsün. ‘Eyvah bize!’ Bu nasıl bir kitaptır ki küçük, büyük hiçbir şey bırakmadan hepsini sayıp dökmüş!’ derler. Onlar, bütün yaptıklarını karşılarında bulurlar. Senin Rabbin hiç kimseye zulmetmez.” (Kehf, 49)

* “Kıyamet gününde insan şu beş şeyden hesaba çekilmedikçe Rabb’inin huzurundan bir yere kımıldayamaz:

- Ömrünü nerede ve nasıl geçirdiğinden,
- Gençliğini nerede yıprattığından,
- Malını nereden kazandığından,
- Kazandığını nereye harcadığından,

- Bildiği ile amel edip etmediğinden.” (Hadis-i Şerif)

6. CENNET ve CEHENNEM

Cennet: Günahsız, günahları affedilen ya da günahlarının cezasını cehennemde çekmiş olan müminlerin, içerisinde sonsuza dek kalacakları yere denir. (DTS, 48)

Cehennem: İnanılması gereken şeylere inmayan ya da inandığı hâlde inanmayanların hayatını sürdüren ve günahı affedilmeyen insanların ahiret âleminde cezalandırılacakları yere denir. (DTS, s. 46)

* Kur’an-ı Kerim ve hadislerde sekiz cennet ismi geçmektedir:

- Firdevs	- Adn
- Me’va	- Naîm
- Huld	- Karâr
- Dârüsselâm	- Dârülmukame
- (DTS, s. 48)

* “...İnanıp yararlı işler yapanlar da cennet bahçelerindedirler. Onlar için Rableri katında diledikleri her şey vardır. İşte bu büyük lütuftur.” (Şura, 22)

* “Allah’a karşı gelmekten sakınanlara söz verilen cennetin durumu şöyledir: Orada bozulmayan su ırmakları, tadı değişmeyen süt ırmakları, içenlere zevk veren içecek ırmakları, saf bal ırmakları vardır. Orada onlar için meyvelerin her çeşidi vardır. Rablerinden de bağışlama vardır. Bu cennetliklerin durumu, ateşte temelli kalacak olan ve bağırsaklarını parça parça edecek kaynar su içirilen kimselerin durumu gibi olur mu?” (Muhammed, 15)

* “Siz bana altı konuda garanti verin, ben de size cenneti garanti edeyim:

- Konuştuğunuzda doğru söyleyin.

- Söz verdiğiniz zaman onu yerine getirin.
- Size bir şey emanet edildiğinde onu sahibine verin.
- Namusunuzu koruyun.
- (Harama) bakmaktan sakının.
- Elinizi (kötü işlerden) çekin.” (Hadis-i Şerif)

* “Onlar cehennemde, ‘Ey Rabb’imiz! Bizi buradan çıkar ki dünyada iken işlemekte olduğumuzdan başka ameller, salih ameller işleyelim.’ diye bağırsılar. (Onlara şöyle denilir:) Sizi, düşünüp öğüt alacak kimsenin düşünüp öğüt alabileceği kadar yaşatmadık mı? Size uyarıcı da gelmişti. Öyle ise tadın azabı. Çünkü zalimler için hiçbir yardımcı yoktur.” (Fâtır, 37)

11.1.3. AHİRETE UĞURLAMA

Kazanım: Cenaze uğurlama ile ilgili dinî uygulamaları örneklerle açıklar.

- * Ölen kişinin vefatını, onu tanıyanlara duyurmak için salâ okumak
- * Ölen kişinin borçlarını ödeyip vasiyetini yerine getirmek
- * Cenaze namazından sonra cemaatten helallik almak
- * Cenaze geçerken ayağa kalkmak
- * Cenaze namazından sonra ölenin tabutunu kısa bir süre de olsa taşımak
- * Defin tamamlanana kadar cenaze merasiminden ayrılmamak
- * Mümkün olursa mezara toprak atmak
- * Cenaze sahipleri için taziye de bulunup yemek yapmak
- * Ölen yakınlarımız için mezar taşı yaptırmak
- * Ölen kişi için Kur’an okumak ve dua etmek

* Ölenin ardından onun adına hayır yapmak (DK, s. 31)

ÖLEN KİŞİNİN VASIYET VE BORÇLARI

Vasiyet: Bir kimsenin, malını veya malından yararlanma hakkını ölümünden sonra bir kişiye veya bir hayır kurumuna bağışlaması veya bağışlanmasını istemesidir. (DTS, s. 380)

* “Allah katında yasaklanan büyük günahlardan sonra gelen en büyük günah, kişinin ödeyecek mal bırakmadan, borçlu olduğu hâlde Allah'ın huzuruna çıkmasıdır.” (Hadis-i Şerif)

* Sa’d b. Ebi Vakkas malının tamamını vasiyet edip bağışlamak ister. Peygamberimiz kabul etmez. Yarısını bağışlamak ister yine kabul etmez. Üçte birini bağışlamak isteyince peygamberimiz şunu söyler: “Olur. Aslında üçte bir bile fazladır. Senin, vârislerini zengin bırakman, onları fakir ve insanlara el açar bir hâlde bırakmandan daha hayırlıdır.” (Hadis-i Şerif)

* Vasiyet 1/3 ten fazla olamaz.

TEÇHİZ VE TEKFIN

Teçhiz: Ölen bir kimsenin yıkanıp kefenlenmek suretiyle gömülebilecek hâlde getirilmesine denir. (DTS, s. 355)

Tekfin: Ölen bir kişinin baştan ayağa beyaz bez ile usulüne göre sarılması, kefenlenmesine denir. (DTS, 358)

* Teçhiz ve tekfin Farz-ı Kifayedir.

* Ölüm döşeğindeki kişiye **muhtazar** denir.

* Ölen kişiye **meyyit** ya da **mevta** denir.

* Cenaze **teneşir** denilen bölümde yıkanır.

* Ölünün yıkanmasına **gasil**, ölüyü yıkayana **gassal**, ölü yıkanan özel odaya **gasilhane** denir. (Wiki, cenaze)

* Peygamberimiz (s.a.v.) Uhud Savaşı'nda şehit olanlar için şöyle buyurmuştur: "Onları kanlarıyla defnedin. Çünkü Allah yolunda yara alan kimse, kıyamet günü yarası kanayarak (Allah'ın huzuruna) gelir, yaranın rengi kan rengi, kokusu ise misk kokusudur." (Hadis-i Şerif)

CENAZE NAMAZI

* Cenaze namazı, dua niteliğindedir ve farz-ı kifayedir. (DK, s. 34-35)

* Cenaze namazı için cenaze, **musalla taşı** denilen yere konulur.

* **Cenaze namazı şöyle kılınır:**

- İmam en önde, arkasında erkekler, onların da arkasında kadınlar saf tutarlar.
- Allah için namaza, meyyit/meyyite için duaya, uydum hazır olan imama, diye niyet edilir.
- Tekbir getirilir (eller kaldırılır), Süb-haneke duası "Ve celle senâük." ifadesiyle birlikte okunur.
- Tekbir getirilir (eller kaldırılmaz), Allahümme Salli ve Allahümme Barik duaları okunur.
- Tekbir getirilir (eller kaldırılmaz), cenaze duası okunur. Bilmeyenler Rabbenâ dualarını okuyabilirler.
- Tekbir getirilir (eller kaldırılmaz) ve selam verilerek namaz bitirilir.

* Cenaze namazından sonra ölen için helallik istenir ve dua edilir.

* "Kim, üzerine namaz kılınıncaya kadar cenazede hazır bulunursa kendisine sevap vardır..." (Hadis-i Şerif)

* Musallaya ve cenaze namazından sonra kabristana taşınmasına **teşyi** denir. (Wiki, cenaze)

* Cenaze **tabut** denilen malzemeye taşınır.

* Cenazenin kabre konulmasına **defin** denir.

* Cenaze kabre sağ tarafına kibleye dönerek yatırılır.

* Kur'an okunur ve dua edilir.

* "Müminin mümin üzerinde altı hakkı vardır:

- Hastalandığında ziyaret eder.
- Öldüğünde cenazesinde bulunur.
- Çağıldığında davetine icabet eder.
- Karşılaştığında ona selam verir.
- Aksırdığında 'elhamdülillâh' derse 'yerhamükâllâh' der.
- Varlığında ve yokluğunda onun hakkını samimi davranır." (Hadis-i Şerif)

TAZİYE

* Yakını vefat eden bir kimseyi ziyaret ederek baş sağlığı dileme, tesellide bulunmaya **taziye** denir.

* "Bir mümin, musibete uğrayan (cenazesi olan) din kardeşine taziye de bulunursa Allah, kıyamet gününde ona keramet elbiselelerinden giydirir." (Hadis-i Şerif)

KUR'AN OKUMAK

* "Ölülerinize Yasin suresini okuyunuz." (Hadis-i Şerif)

* Peygamberimizin Yasin suresinin okunmasını istemesindeki gayesi, bu surede bulunan ahiretle ilgili pasajların okuyanlar tarafından hatırlanması ve gönüllere ferahlık sağlamasıdır.

* “Kendi yaratılışını unutup bize örnek getirmeye kalkışıyor ve “Şu çürümüş kemiklere kim can verecekmiş?” diyor.” (Yasin, 78)

* De ki: “Onları ilk başta yaratmış olan diriltecek. O yaratmanın her türlüünü bilir.” (Yasin, 79)

DUA ETMEK VE HAYIR YAPMAK

* “Cenaze namazı kıldığınız zaman ölen kimseye samimiyetle dua edin.” (Hadis-i Şerif)

* Peygamberimiz, kabir ziyareti sırasında: “Selam, bu diyarda yatan mümin ve Müslümanlara! Allah, bizim geçmişlerimize de geleceklerimize de rahmet eylesin. Bizler de inşallah sizlere katılacağız.” (Hadis-i Şerif)

* “Şüphesiz biz ölüleri mutlaka diriltiriz. Onların yaptıklarını ve bıraktıkları eserleri yazarız...” (Yasin, 12)

Sadaka-i Cariye: Kişinin ölümünden sonra da kendisinin rahmetle anılmasına sebep olacak nesil yetiştirmeyi de içine alan tüm güzel amellere denir. (DTS, 315)

* “İnsan öldüğü zaman amel defteri kapanır. Fakat dünyada yapmış olduğu şu üç şeyin sevabı devam eder. Bunlar: sadaka-i cariye, kendisinden yararlanılan ilim, kendisine hayır duada bulunacak evlat.” (Hadis-i Şerif)

11.1.4. KUR’AN’DAN MESAJLAR: BAKARA SURESİ 153-157. AYETLER

Kazanım: Bakara suresi 153-157. ayetlerde verilen mesajları değerlendirir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٣﴾ وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿١٥٤﴾ وَلَتَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٥﴾ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ

مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿١٥٦﴾ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٧﴾

* “Ey iman edenler! Sabır ve namaz ile Allah’tan yardım isteyin. Çünkü Allah muhakkak sabredenlerle beraberdir.” (Bakara, 153)

* “Allah yolunda öldürülenlere ‘ölüler’ demeyin. Bilakis onlar diridirler, lâkin siz anlayamazsınız.” (Bakara, 154)

* “Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla, bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek deneriz. Sabredenleri müjdele.” (Bakara, 155)

* “O sabredenler, kendilerine bir bela geldiği zaman ‘Biz Allah’ın kullarıyız ve biz ona döneceğiz.’ derler..” (Bakara, 156)

* “İşte Rablerinden bağışlamalar ve rahmet hep onlarıdır. Ve doğru yolu bulanlar da onlardır.” (Bakara, 157)

Sabır: Hoşa gitmeyen olaylar, nefse ağır gelen şeyler ve insanı zorlayan durumlar karşısında ruhsal dengeyi bozmamak için, dünya ve ahiret yararlarını düşünerek insanın kalbinde yer tutan sükûnet ve dayanma kuvveti, Allah’a sığınıp güvenerek bela ve felaketlere direnç göstermeye denir. (DTS, 314)

* Allah (c.c.) yolunda öldürülen şehitler için “ölü” nitelemesi kullanılmaması gerektiği hatırlatılmaktadır. (DK, s. 42)

* 155. ayet, özelde Medine’ye hicret eden muhacirlerin çektiği zorluklarla ilgili olmakla birlikte genelde tüm insanlar için geçerlidir. (DK, 43)

* ‘Biz Allah’ın kullarıyız ve biz ona döneceğiz.’ Ayeti tevekkül noktasında takdire rıza makamının göstergesidir.

11.2. KUR'AN'A GÖRE HZ. MUHAMMED

11.2.1. HZ. MUHAMMED'İN ŞAHSİYETİ

Kazanım: Hz. Muhammed'in örnek şahsiyetini tanır.

* “De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Bana ilahınızın bir tek ilah olduğu vahyolunuyor...” (Fussilet, 6)

* “Hristiyanların Meryem oğlunu (İsa'yı) övmekte aşırı gittikleri gibi siz de beni övmeye aşırılık göstermeyin. Şüphesiz ki ben Allah'ın kuluym. Onun için bana, 'Allah'ın kulu ve Resûlü' deyin.” (Hadis-i Şerif)

* Peygamberimiz oğlu İbrahim ölünce hüznlenir ve ağlar. “Siz de mi Ya Resulallah?” dediklerinde şöyle buyurur: : “Gönül hüznlenir, göz yaşarır. Ancak biz Allah'ın razı olduğundan başka bir söz söylemeyiz. Vallahi ey İbrahim, senin aramızdan ayrılmandan dolayı üzüntülüğüz.” (Hadis-i Şerif)

* “Onlar (bir de) şöyle dediler: Bu ne biçim peygamber; (bizler gibi) yemek yiyor, çarşılarda dolaşıyor! Ona bir melek indirilmeli, kendisiyle birlikte o da uyarıcı olmalıydı! Yahut kendisine bir hazine verilmeli veya içinden yiyip (meşakkatsizce geçimini sağlayacağı) bir bahçesi olmalıydı...” (Furkan, 7-8)

* “Ben ancak bir insanım, size dininize dair bir şey emredersem onu hemen alın. Ama kendi görüşümle bir şey emredersem (unutmayın ki) ben de bir insanım.” (Hadis-i Şerif)

Üsve-i Hasene: En güzel örnek yani Hz. Peygamber'in örnek ahlakıyla ahlaklanarak başkalarına da örnek olmasına denir. (DTS, s. 374)

11.2.2. HZ. MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİK YÖNÜ

Kazanım: Hz. Muhammed'in peygamberlikle ilgili görevlerini açıklar.

* Peygamberlerin Sıfatları:

- Sıdk (Doğru)
- Emanet (Güvenilir)
- Fetanet (Zeki)
- İsmet (Günahsız)
- Tebliğ (Vahyi olduğu gibi aktarması)

* “O (bildirdikleri) vahiyden başkası değildir.” (Necm, 4)

* “... Fakat o, Allah'ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur...” (Ahzab, 40)

* **Hatemü'n Nebiyyin:** Peygamberliğin sona ermesi demektir.

* “Biz seni ancak bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bilmezler.” (Sebe, 28)

TEBLİĞ

Tebliğ: Peygamberlerin Allah'ın kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri insanlara eksiksiz olarak bildirmesidir. (DTS, s. 354)

* İlk vahiy 610 yılında Ramazan ayının Kadir Gecesi'nde Hira Mağarası'nda indirilmiştir.

* Vahiy 23 yılda parça parça inerek tamamlanmıştır.

* “Ey Peygamber! Rabb'inden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan onun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur. Şüphesiz Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmeyecektir.” (Maide, 67)

* Tebliğ görevini korkusuzca yaparlar.

* “Ey amca! Allah'a yemin olsun ki bu davamı terk etmem karşılığında Güneş'i sağ elime, Ay'ı da sol elime verseler Allah, dinini

güçlendirinceye veya bu yolda canımı verinceye kadar asla davamdan vazgeçmeyeceğim.” (Hadis-i Şerif)

TEBYİN

Tebyin: Peygamberimizin Kur'an'ı ve İslam'ı açıklamasına denir.

* “... İnsanlara kendilerine indirileni açıklamak için ve düşünüp anlasınlar diye sana da Kur'an'ı indirdik.” (Nahl, 44)

* “Namazlara ve orta namaza devam edin. Allah'a gönülden boyun eğerek namaza durun.” (Bakara, 238) ayetindeki “orta namazı” ifadesini Peygamberimiz ikinci namazı olarak tanımlamıştır.

* “Ben namazı nasıl kılıyorsam siz de öyle kılın.” (Hadis-i Şerif) buyurarak Kur'an'da emredilen namaz ibadetinin pratiğini öğreterek tebyin etmiştir.

TEMSİL

Temsil: Peygamberimizin Kur'an'ı ve İslam'ı örnek olarak yaşamasına denir.

* “Andolsun, Allah'ın Resülü'nde sizin için Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.” (Ahzab, 21)

Üsve-i Hasene: Peygamberimizin en güzel örnekliliği demektir.

* “Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin.” (Kalem, 4)

* Peygamberimiz:

- ibadetler konusunda duyarlıydı.
- dürüst ve güvenilirli.
- adaletli ve vefalı bir insandı.
- cömert ve yardımseverdi.
- tevazu sahibi ve sabırlı bir insandı.
- insanlara değer verirdi.
- merhametli ve affediciydi.

- güler yüzlü ve tatlı dilliydi. (DK, s. 56)

TEŞRİ

Teşri: Peygamberimizin dini hükümler koyma yetkisine denir.

* “...İşte o Peygamber onlara iyiliği emreder, onları kötülükten alıkoyar, onlara iyi ve temiz şeyleri helal, kötü ve pis şeyleri haram kılar. Sırtlarındaki ağır yükleri kaldırır, üzerlerindeki bağları ve zincirleri kırıp atar. O Peygamber'e inanıp ona saygı gösteren, ona yardım eden ve ona indirilen nura (Kur'an'a) uyanlar var ya, işte kurtuluşa erenler onlardır.” (Araf, 157)

* “Azı dişli olan her yırtıcı hayvanın ve pençesiyle avlanan her kuşun yenilmesi yasaktır.” (Hadis-i Şerif) Kur'an'da olmamasına rağmen haram kılınmıştır.

11.2.3. HZ. MUHAMMED'E BAĞLILIK ve İ-TAAT

Kazanım: Hz. Peygamber'e bağlılık ve itaati ayet ve hadislerden hareketle yorumlar.

İtaat: Allah'ın ve elçisinin ortaya koyduğu emir ve yasaklara uymak demektir. (DTS, s. 185)

* “Kim peygambere itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur. Kim yüz çevirirse (bilsin ki) biz seni onlara bekçi göndermedik.” (Nisa, 80)

* “Peygamber, müminlere kendi canlarından daha önce gelir. Onun eşleri de müminlerin anneleridir...” (Ahzab, 6)

* “Şu üç özellik kimde bulunursa o kimse iman tadını alır: Allah ve Resulü'nü her şeyden çok sevmek, bir kimseyi yalnızca Allah rızası için sevmek, Allah kendisini kurtardıktan sonra tekrar inkârcılığa

dönmekten, ateşe atılmaktan kaçındığı gibi kaçınmak.” (Hadis-i Şerif)

* “De ki: Eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.” (Âl-i İmrân, 31)

* Peygamberimize itaat onun sünnetini bilmekle olur.

Sünnet: Hz. Peygamber’in söz, fiil ve onamalarını içeren örnek davranışlara denir. (DTS, s. 334)

Kavli Sünnet: Peygamberimizin sözleridir.

Fiili Sünnet: Peygamberimizin fiilleridir.

Takriri Sünnet: Peygamberimizin bilinçli suskunluklarıyla onayladığı şeylerdir.

* Peygamberimizin sözlerini içeren hadis kitaplarından bazıları:

Kütüb-ü Tis’a: (dokuz hadis kitabı)

1) Muhammed b. İsmail Buhârî (öl. 870): el-Câmiu’s-Sahih

2) Müslim b. Haccac el-Kuşeyrî (öl. 875): el-Câmiu’s-Sahih

3) İbn-i Mâce Muhammed b. Yezid (öl. 887): es-Sünen

4) Ebu Davud, Süleyman b. Eş’as (öl. 889): es-Sünen

5) Muhammed b. İsa et-Tirmizî (öl. 892): es-Sünen

6) Ahmed b. Şuayb en-Nesâî (öl. 915): es-Sünen

7) Mâlik b. Enes (öl. 795): el-Muvatta

8) Ahmed b. Hanbel (öl. 855): el-Müsned

9) Abdullah b. Abdurrahman b. Fazl Dârimî (öl. 868): es-Sünen (DK, s. 62)

* Peygamberimize bağlılığın ve sevginin en büyük göstergesi O’nun Ehl-i Beytine olan sevgimizdir.

Ehl-i Beyt: Hz. Peygamber’in ev halkı ve yakın akrabalarına denir. Hz. Peygamber’in kızı Hz. Fatıma, damadı Hz. Ali ve torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin. (DTS, s. 67)

II.2.4. KUR’AN’DAN MESAJLAR: AHZÂB SURESİ 25, 45 VE 46. AYETLER

Kazanım: Ahzâb suresi 25, 45-46. ayetlerde verilen mesajları değerlendirir.

وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا ﴿٢٥﴾

* “Allah inkâr edenleri, hiçbir hayra ulaşmaksızın kin ve öfkeleriyle geri çevirdi. Allah, savaşta müminlere kâfi geldi. Allah kuvvetlidir, mutlak güç sahibidir.” (Ahzab, 25)

* Bu ayet, Hendek savaşında galip gelemeyen ve fırtına sebebiyle eşyaları dağılınca artık savaşmaktan vazgeçen Mekkeli müşriklerin geri dönmesi ve galip gelememesi üzerine indirilmiştir.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٤٥﴾ وَذَاعِيَا إِلَى اللَّهِ بِأَذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ﴿٤٦﴾

* “Ey Peygamber! Biz seni bir şahit, bir müjdeleyici, bir uyarıcı; Allah’ın izniyle kendi yoluna çağıran bir davetçi ve aydınlatıcı bir kandil olarak gönderdik.” (Ahzab, 45-46)

Beşir: Müjdeci, sevindirici, göze aydınlık, gönle sevinç verici demektir. (DTS, s.38)

Nezir: Uyarıcı, korkutucu, sakındırıcı demektir. (DTS, s. 281)

11.3. KUR'AN'DA BAZI KAVRAMLAR

11.3.1. İSLAM'IN AYDINLIK YOLU: HİDAYET

Kazanım: Kur'an'ı Kerim'de geçen bazı kavramları yorumlar.

Hidayet: Allah'ın, insanlara kendi yolunda gidebilecek akıl, düşünme, öğrenme, hatırlama gibi yetenekler vermesi ve insanların da bunları kullanarak doğru yolu bulmasıdır. (DTS, s. 137)

* Hidayet üzere olmak;

- Allah'ın (cc) varlığına ve birliğine inanmaktır.
- Kur'an'ın ilkelerine göre yaşamaktır.
- Şirkten, küfürden uzak olmaktır.
- Son ilahi din olan İslam'a tabi olmaktır.
- Sadece Allah'a kulluk etmektir.
- Hz. Peygamber'in (sav) çağrısını kulağın vermek. (DK, s. 68)

Dalalet: Doğru yoldan sapma, haktan yüz çevirip batıla yönelme, ilahî buyruklara aykırı davranmak demektir. (DTS, s. 56)

El-Hâdî: Hidayet veren Allah demektir.

* “(Allah'ım!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi doğru yola, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna ilet; gazaba uğrayanlarınkine ve sapıklarınkine değil.” (Fatıha, 5-7)

* “Kim hidayet yolunu seçerse bunu ancak kendi iyiliği için seçmiş olur; kim de doğruluktan saparsa kendi zararına sapmış olur. Hiçbir günahkâr başkasının günah yükünü üstlenmez. Biz, bir peygamber göndermedikçe (kimseye) azap edecek değiliz.” (İsrâ, 15)

ALLAH NASIL HİDAYET EDER?

* İnsana akıl, idrak, anlayış, iyiyi ve doğruyu ayırt edebilme kabiliyeti vererek;

* İnsana peygamber ve ilahi kitap gönderek;

* Doğru yola ulaşmak isteyen, hak yola tabi olmak isteyen kullarını, bu isteklerinde muvaffak kılarak;

* Doğru yola tabi olmak isteyen kullarının kalbini hidayete açarak kullarına hidayet eder. (DK, s. 70)

11.3.2. ALLAH'I GÖRÜYORMUŞÇASINA YAŞAMAK: İHSAN

Kazanım: Kur'an'ı Kerim'de geçen bazı kavramları yorumlar.

İhsan: İyilik etme, iyi ve güzel davranma, insanın, kendisinin Allah'ın huzurunda olduğunu hissetmeye çalışarak onu görüyormuşçasına ibadetlerini yerine getirmesidir. (DTS, s. 161)

Muhsin: İhsan şuuruna göre hareket eden kişiye denir.

* “Allah'ın sana verdiğinden (onun yolunda harcayarak) ahiret yurdunu iste ama dünyadan da nasibini unutma. Allah'ın sana ihsan ettiği gibi sen de (insanlara) ihsanda bulun, iyilik et. Yeryüzünde bozgunculuğu arzulama. Şüphesiz ki Allah, bozguncuları sevmez.” (Kasas, 77)

* “İhsan, Allah'ı görüyormuşsun gibi ibadet etmendir. Çünkü sen onu görmesen de o seni görmektedir.” (Cibril Hadisi)

* İhsan;

- ibadetlerini en güzel şekilde yapmaktır.
- kimse görmediğinde bile kötülük yapmamaktır.

- işini, en güzel şekilde yapmaktır.
- her zaman iyiliği ve iyi olmayı tercih etmektir.
- komşu ve akrabaya iyilik etmektir.
- anne babaya saygılı ve itaatkâr olmaktır.
- Allah'ı (cc) görüyor gibi yaşamaktır. (DK, s. 73)

11.3.3. ALLAH İÇİN SAMİMİYET: İHLAS

Kazanım: Kur'an'ı Kerim'de geçen bazı kavramları yorumlar.

ihlas: Samimiyet, içtenlik, tutum ve davranışlarda sadece Allah'ın hoşnutluğunu gözetme, sözün öze uyması, riyakâr ve iki yüzlülükten uzak olma haline denir. (DTS, s. 160)

Riya: Gösteriş, iki yüzlülük, Allah rızası için yapılması gereken ibadetleri ve güzel davranışları, insanlara gösteriş için yapıp kendini ve ibadetini beğendirme isteğine denir. (DTS, s. 308)

* “De ki: Rabb'im adaleti emretti. Her secde ettiğinizde yüzlerinizi ona çevirin ve dini yalnız Allah'a has kılarak ona yalvarın. İlkin sizi yarattığı gibi (yine ona) döneceksiniz.” (A'râf, 29)

* “(Allah'im!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz.” (Fatiha, 5)

* “Ey kavmim! Ben, ona (peygamberliğe) karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, beni yaratandan başkasına ait değildir. Hâlâ aklınızı kullanmıyor musunuz?” (Hûd, 51)

* “Kim hiçbir ortağı olmayan, tek olan Allah'a ihlasla ibadet ederek, namazı dosdoğru kılarak, zekâtı vererek dünyadan ayrılırsa

Allah kendisinden razı olduğu hâlde ölmüş olur.” (Hadis-i Şerif)

11.3.4. ALLAH'IN EMİR VE YASAKLARINA Rİ-AYET: TAKVA

Kazanım: Kur'an'ı Kerim'de geçen bazı kavramları yorumlar.

Takva: Müminin tüm tutum ve davranışlarında Allah'a kulluk bilinciyle hareket ederek Allah'ın koruması altına girmesi, ona duyduğu sevgi ve saygıyı güçlendirmeye gayret etmesi, bu sevgi ve saygıyı zedelemekten korkmasıdır. (DTS, s. 349)

Müttaki: Takva sahibi insana denir.

* Takva; iman, ibadet, ihlas, ihsan, itaat, ahlak, güzel davranış vb. bütün güzellikleri ve hayırlı şeyleri kapsar. (DK, s. 78)

* “Şurası muhakkak ki helal de haram da apaçık bellidir. Bu ikisi arasında ise birtakım şüpheli şeyler vardır ki insanların çoğu bunları bilmezler. Kim şüpheli şeylerden sakınırsa dinini ve ırzını korumuş olur. Kim de şüpheli şeylere yönelirse harama düşmüş olur...” (Hadis-i Şerif)

* “Ey iman edenler! Aranızda gizli konuşacağınız zaman günahı, düşmanlığı ve Peygamber'e karşı gelmeyi fısıldamayın. İyilik ve takvayı konuşun. Huzuruna toplanacağınız Allah'tan korkun.” (Mücadele, 9)

* “...İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın. Ama günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın. Allah'a karşı gelmekten sakının. Çünkü Allah'ın cezası çok şiddetlidir.” (Maide, 2)

11.3.5. DOSDOĞRU YOL: SIRAT-I MUSTAKİM

Kazanım: Kur'an'ı Kerim'de geçen bazı kavramları yorumlar.

* **Sırat:** Sözlükte anayol; doğru ve apaçık yol mânalarına gelir.

* **Müstakim:** Dengeli ve dosdoğru anlamına gelir.

* **Sırât-ı Müstakim:** Apaçık, dosdoğru ve hak yol demektir. (DİA, sırât-ı müstakîm maddesi)

* “Allah’a iman edip ona sımsıkı sarılanları ise (Allah), kendisinden bir rahmet ve lütfâ kavuşturacak ve onları kendisine varan doğru bir yola iletecektir.” (Nisa, 175)

* “(Ey Muhammed!) Sen şüphesiz peygamberlerdensin. Doğru yol üzerindesin.” (Yasin, 3-4)

* “(Allah’ım!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi doğru yola, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna ilet; gazaba uğrayanlarınkine ve sapıklarınkine değil.” (Fatıha, 5-7)

* Sırat-ı müstakim üzere olmak;

- Dosdoğru yol üzere yaşamaktır.
- Haktan, hukuktan, adaletten ayrılmamaktır.
- İmanlı ve ahlaklı bir hayat yaşamaktır.
- Kur’an’ın ortaya koyduğu ilkelere uymaktır.
- Allah’ın (cc) bildirdiği yola uymaktır.
- Şirkten, küfürden, kötülüklerden uzak olmaktır.
- Sadece Allah’a (cc) kulluk etmektir.
- Peygamberimizin (sav) yolundan gitmektir. (DK, s. 84)

11.3.6. ALLAH YOLUNDA MÜCAHEDE: CİHAT

Kazanım: Kur’an’ı Kerim’de geçen bazı kavramları yorumlar.

Cihat: İyiliğin yerleşmesi ve kötülüğün ortadan kalkması için maddi ve manevi tüm imkânlarını kullanarak gayret sarfetmek demektir. (DTS, s. 49)

* Kur’an-ı Kerim’in Mekke’de nazil olan ayetlerinde cihat kavramı; İslam’a davet, dinin esaslarını tebliğ, müşriklere ve inkârcılara karşı İslam’ın ilmen, fikren savunulması için çaba harcama gibi anlamlarda kullanılmaktadır. (DK, s. 87)

* “Öyle ise kâfirlere itaat etme, onlara karşı bu Kur’an’la büyük bir mücadele ver.” (Furkan, 52)

* Medine’de indirilen ayetlerde ise cihat kavramının anlamı genişlemiş ve bu kavram; kıtal (savaş), mukatele (çarpişma, savaşma) anlamlarını da kapsamıştır. (DK, s. 87)

* “(Ey müminler!) Sizin için zor da olsa kolay da olsa savaşa çıkın, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihat edin. Eğer bilerseniz bu sizin için daha hayırlıdır.” (Tevbe, 41)*

* “Ellerinizle, dillerinizle ve mallarınızla cihat edin.” (Hadis-i Şerif)

* Savaş (Cihat) farz-ı kifayedir.

* Ebu Zerr (ra):

- Hangi amel daha faziletlidir? Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu:
- “Allah’a inanmak ve onun yolunda cihat etmek.” (Hadis-i Şerif)

11.3.7. İYİ, DOĞRU VE GÜZEL DAVRANIŞ: SALİH AMEL

Kazanım: Kur’an’ı Kerim’de geçen kavramları tanımanın İslam’ı doğru anlamadaki önemini fark eder.

Salih amel: Dayanaklarını Kur'an-ı Kerim ve sünnetten alan, insanın imanını güçlendirmek için niyetli olarak yapılan tüm güzel davranışlar, inançlar, ibadetler ve insanlığın faydasına yapılan işlerdir. (DTS, s. 321) Kısaca güzel amel demektir.

* Salih amellere örnekler:

- Dürüst olmak
- Kur'an okumak
- Temiz olmak
- Namaz kılmak
- Adaletli olmak
- Başkalarına saygılı olmak
- Merhametli olmak
- Paylaşmak
- Sabırlı olmak (DK, s. 90)

* "Hükümrânlık elinde olan Allah, yücedir. O, her şeye hakkıyla gücü yetendir. O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır. O, mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır." (Mülk, 1-2)

* "Andolsun zamana ki insan gerçekten ziyan içindedir. Ancak iman edip de salih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka (Onlar ziyanda değillerdir.)." (Asr, 1-3)

* "Salih kullarım için cennette hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı, hiç kimsenin aklına gelmeyen nimetler hazırladım." (Hadis-i Şerif)

* "Üç şey ölen kişiyi (mezara kadar) takip eder; ikisi geri döner, biri kalır. Ailesi, malı ve ameli onu takip eder. Ailesi ve malı geri döner, ameli kalır." (Hadis-i Şerif)

11.3.8. KUR'AN'DAN MESAJLAR: KEHF SURESİ 107-110. AYETLER

Kazanım: Kehf suresi 107-110. ayetlerde verilen mesajları değerlendirir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴿١٠٧﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ﴿١٠٨﴾ قُلْ لَوْ كَانُ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ﴿١٠٩﴾ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١١٠﴾

* "İman edip dünya ve âhiret için yararlı işler yapanlara gelince, onlar için de konak olarak firdevs cennetleri vardır." (Kehf, 107)

* "Orada ebedî kalacaklardır. Oradan hiç ayrılmak istemezler." (Kehf, 108)

* "De ki: "Rabbimin sözlerini yazmak için denizler mürekkep olsa, bir o kadar mürekkep ilâve etseydik dahi rabbimin sözleri bitmeden mutlaka deniz tükenirdi." (Kehf, 109)

* "De ki: "Ben, yalnızca sizin gibi bir insanım. Şu var ki bana, ilâhınızın, sadece bir ilâh olduğu vahyolunuyor. Artık her kim rabbine kavuşmayı bekliyorsa dünya ve âhirete yararlı iş yapsın ve rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın." (Kehf, 110)

Firdevs: İçinde her çeşit ağacın, özellikle üzüm bağlarının bulunduğu cennet bahçesine denir. (DTS, s. 98)

Hikmet: Allah'ı gereği gibi bilme bilgisi, insanın varlıkların hakikatini, gerçek yüzünü, gücü oranında bilip ona göre hareket etmesidir. (DTS, s. 138)

11.4. İNANÇLA İLGİLİ MESELELER

11.4.1. İNANÇLA İLGİLİ FELSEFİ YAKLAŞIMLAR

Kazanım: inançla ilgili yaklaşımları tartışır.

* “Her doğan (çocuk), fıtrat üzere doğar. Sonra onu annesi ve babası Yahudi, Hristiyan ya da Mecusi yapar.” (Hadis-i Şerif)

Fıtrat: Allah’ın, tüm varlıkları kendi varlığını ve birliğini tanıyabilme gücü ve yeteneği ile yaratması, Haniflik, tevhit ve İslam inancı demektir. (DTS, s. 96)

TEİZM

Teizm: Alemin yaratıcı sebebi olan, varlığı mutlak bir Tanrı inancını savunan felsefî düşüncüyü ifade eder. (DİA, teizm maddesi)

Teist: Teizmi benimseyen kişiye denir.

* Teizme göre Tanrı;

- Aşkın bir varlıktır.
- Varlığı zorunludur.
- Kusursuz, şuurlu ve irade sahibidir.
- Alemin yaratıcı sebebidir.
- Mutlak kudret sahibidir.
- Her şeyi bilir, iştir ve takdir eder.
- Özünü ve zatı tam olarak bilinemez de varlığı akılla bilinebilir. (DK, s. 99)

Monoteizm: Tek tanrı inancına denir.

Monoteist: Tek tanrıya inanan kişiye denir.

Politeizm: Çok tanrı inancına denir.

Politeist: Çok tanrıya inanan kişiye denir.

* Politeizm’de her bir tanrı diğerinden farklı özelliklere sahiptir.

* Yer tanrısı, gök tanrısı, güneş tanrısı, ay tanrısı, bereket tanrısı vs.

* **Yehova**, Yahudilerin tanrısıdır.

* **Baba, oğul ve kutsal ruh**, Hristiyanların tanrısıdır.

* **Allah**, İslam’ın ilahıdır.

Tevhid: Allah’ı zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, tek ve eşsiz olduğuna inanma, ona hiçbir şeyi şirk koşmadan ibadeti yalnızca Allah için yapma demektir. (DTS, s. 365)

Şirk: Allah’a inanmakla birlikte başka varlıkları da tanrı kabul etmeye denir. (DTS, s. 342)

DEİZM

Deizm: Tanrı’nın varlığını ve âlemin ilk sebebi olduğunu kabul etmekle birlikte akla dayalı bir tabii din anlayışı çerçevesinde nübüvveti şüphe ile karşılayan veya inkâr eden felsefî ekolün adına denir. (DİA, deizm maddesi)

Deist: Deizmi benimseyen kişiye denir.

* Deizme göre Tanrı;

- Mükemmel sıfatlara sahiptir.
- Sadece akıl yoluyla kavranabilir.
- Vahiy ve peygamber göndermez.
- Din göndermemiştir.
- Evreni yarattıktan sonra müdahale etmez. (Evren kendi kendine idare edilir.)
- Mucize göstermez.
- Ahireti yaratmaz. Hesap görmez. (DK, s. 101)

NOT: Deizm Hristiyanlık inancına bir tepki olarak 17. Yy. da ilk defa İngiltere’de kullanılmaya başlanmıştır. (Wiki, deizm maddesi)

* “Göklerde ve yerde bulunan herkes, O’ndan ister. O, her an yaratma hâlinindedir.” (Rahman, 29)

* “Hiçbir kimse Allah’ın izni olmadan ölmez. Ölüm belirli bir süreye göre yazılmıştır...” (Al-i İmran, 145)

* “Sizi sadece boş yere yarattığımızı ve sizin hakikaten huzurumuza geri getirilmeyeceğinizi mi sandınız?” (Mü’minun, 115)

* Andolsun ki onlara: “Gökleri ve yeri yaratan, güneşi ve ayı buyruğu altında tutan kimdir?” diye sorsan, mutlaka, “Allah” derler. O halde nasıl (haktan) çevrilip döndürülüyorlar? (Ankebut, 61)

MATERYALİZM

Materyalizm: Sözlük anlamı maddecilik demektir. Maddî âlemin ötesinde herhangi bir varlık alanı tanımayan dünya görüşüdür. (DiA, materyalizm maddesi)

Materyalist: Materyalizmi benimseyen kişiye denir.

* Materyalizme göre;

- Her şey maddeden oluşur.
- Bilinç dahil her şey maddi etkileşimlerle oluşur.
- A priori olan hiçbir metafiziksel kavram kabul edilmez. (Wiki, materyalizm maddesi)
- Her şey sebep-sonuç (determinizm) ilişkisiyle gerçekleşir.
- Evrenin hiçbir amacı yoktur.
- Evren kendi kendine var olmuştur. (Yaratıcı yoktur!) (DK, s. 103)

* “Biz, gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları hak ve hikmete uygun olarak ve belirli bir süre için yarattık. inkâr edenler ise uyarıldıkları şeylerden yüz çevirmektedirler.” (Ahkaf, 3)

* Sokrat, Eflâtun ve Aristo materyalizmin varlığı açıklamada yetersiz kaldığını göstermişlerdir. (DiA, materyalizm maddesi)

POZİTİVİZM

Pozitivizm (Olguculuk): Doğru bilginin yalnızca bilimsel bilgi olduğu, doğru bilgiye ise yalnızca ampirizm (deneycilik) ile ulaşılabileceğini ve bu bilginin kendisinin bile deneysel olmadığını savunan düşünce akımıdır. (Wiki, pozitivizm maddesi)

Pozitivist: Pozitivizmi benimseyen kişiye denir.

* Kurucusu Auguste Comte’tur.

* Pozitivizme göre;

- Sadece fiziksel ve maddi dünyanın gerçekliği vardır.
- Gerçeklik deney ve olgulara dayanır.
- Dış dünya duyular ve deneyle bilinebilir.
- Dünya, gözlemlenebilir ve tikel olgulardan ibarettir.
- Doğa olaylarıyla ilgili metafizik atıfları reddeder. (DK, s. 104)

* Toplumsal evrim, aklın evriminin bir ürünüdür. Bu evrim üç aşamadan geçer: Teolojik dönem, metafizik dönem, pozitivist dönem. Bu üç aşama zorunlu olarak ve düzenli bir şekilde birbirini izler; insanların farklılıklarından ve denetiminden bağımsız olarak oluşurlar (Comte, 1877). (felsefe.gen.tr, pozitivizm maddesi)

* Fransız devrimi ve sonrasındaki sanayi devriminin etkisiyle Avrupa’nın toplum anlayışı tamamen parçalanmıştı. Comte, tamamen deneysel bilime dayanan bir toplum anlayışı oluşturmak için Pozitivizmi geliştirmiştir. (ilimvetasavvuf.com, Tasavvuf ve Pozitivizm maddesi)

SEKÜLÂRİZM

Sekülârizm (Dünyacılık): Toplumda ahiretten ve diğer dinî, ruhani meselelerden ziyade dünya hayatına odaklanılması yönündeki harekete denir. (Wiki, Sekülerizm maddesi)

* Sekülerizme göre;

- Her alanda din ve dini değerler hayatın dışındadır.
- İnsanın metafizikle ve aşkın olanla bağı yoktur.
- Sadece dünya ve hayata odaklanılır. (DK, s. 106)

Laiklik: Devlet ile din işlerinin ayrılığı, devletin, din ve vicdan özgürlüğünün gerçekleşmesi bakımından yansız olması demektir. (TDK, Laiklik maddesi)

* Laiklik ile Sekülerizm Arasındaki Fark:

- Laiklik bir devletin yönetim şekliyle ilgili dini referansları kabul etmemesidir.
- Sekülerizm ise bir kişinin kendi inancıyla ilgili dini referansları kabul etmemesidir. (DK, s. 106)

* “Dediler ki: ‘Dünya hayatımızdan başka hayat yoktur. Ölürüz ve yaşarız. Bizi ancak zaman yok eder.’ Bu hususta onların bir bilgisi yoktur. Onlar sadece zanda bulunuyorlar.” (Casiye, 24)

* İslam’a göre;

- hayat, dinî referanslardan soyutlanamaz.
- dünya, insan için bir imtihan alanıdır.
- ahiret hayatı dünyada kazanılır.
- hayat, dünya yaşamından ibaret değildir.
- dünya hayatı kısa ve geçicidir.

- esas ve baki olan, ahiret hayatıdır. (DK, s. 107)

AGNOSTİZİZM

Agnostisizm (Bilinemezcilik): İnsan aklının Tanrı ve evren hakkındaki mutlak gerçeği bilemeyeceğini ileri süren felsefî akıma denir. (DİA, Agnostisizm, Lâedriyye maddesi)

Agnostik: Agnostisizmi benimseyen kişiye denir.

* Teizm ile ateizm arasında bir düşüncedir.

* Agnostisizme göre;

- Tanrının varlığı ya da yokluğu bilinmez.
- Tanrıyı reddedemeyiz ama kabul de edemeyiz.
- Bütün dinler şüphelidir. (DK, s. 108)
- Teolojik varsayımlar bilimsel olarak açıklanamaz. (Wiki, agnostisizm maddesi)
- Bilimsel olarak açıklanamayan şeyler bilinemez.

* “Müminler ancak Allah’a ve Resulü’ne iman eden, ondan sonra asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla savaşırlardır. İşte doğrular ancak onlardır.” (Hucurat, 15)

* “Onlar sana indirilene de senden önce indirilenlere de inanırlar. Ahirete de kesin olarak inanırlar.” (Bakara, 4)

ATEİZM

Ateizm (Tanrıtanımazlık): Tanrının ya da tanrıların varlığına olan inancın yokluğuna denir. (Wiki, ateizm maddesi)

Ateist: Ateizmi benimseyen kişiye denir.

Ateizme göre;

- Tanrı veya tanrılar yoktur. Din de yoktur.

- Tüm inançlar ve dini değerler reddedilir.
- Tanrı bilimle kanıtlanamaz.
- Evren kendi kendine var olmuştur.
- Kötülükler, tanrının olmadığına kanıtıdır. (DK, s. 110)
- * Ateizmde tepkisel bir karşı çıkış vardır.
- * Manevi ihtiyaçları karşılamaktan yoksundur.
- * Fıtratta olan inanma ihtiyacına aykırıdır.
- * “Acaba onlar herhangi bir yaratıcı olma-
dan mı yaratıldılar? Yoksa kendileri mi ya-
raticıdılar? Yoksa gökleri ve yeri onlar mı
yarattılar? Hayır! Onlar bir türlü anlayıp
inanmazlar.” (Tur, 35-36)
- * “İnsanın başına bir sıkıntı gelince Rabb’ine
yönelerek ona yalvarır. Sonra Allah, kendi-
sinden ona bir nimet verince önceden yal-
varmış olduğunu unuttur. Allah’ın yolundan
saptırmak için ona eşler koşar...” (Zümer,
8)

NIHİLİZM

Nihilizm (Hiççilik, Yokçuluk): Her şeyin an-
lamdan ve değerden yoksun olduğunu savu-
nan felsefi görüştür. (Wiki, Nihilizm mad-
desi)

Nihilist: Nihilizmi benimseyen kişiye denir.

- * Nihilizm;
 - Tanrı'nın varlığını,
 - Özgür iradeyi,
 - Bilginin imkânını,
 - Her türlü ahlakı reddeder. (Wiki, Ni-
hilizm maddesi)
 - Her türlü bilgi değersizdir.
 - Her türlü düzene ve baskıya karşıdır.
 - Din, devlet ve aile otoritesine karşıdır.

- Evren amaçsız ve anlamsızdır. (DK, s. 111)

* Anarşizmi öngören bir anlayışa sahiptir.

* Katı, kötü ve karamsar düşünceye sahiptir.

Eşref-i Mahlukat: İslam inancında yaratıl-
mışların en şerefli olan insan demektir.

* “Biz göğü, yeri ve ikisi arasındakileri boş
yere yaratmadık. Bu (yaratılanların boş
yere yaratıldığı iddiası), inkâr edenlerin
zannıdır. Cehennem ateşinden dolayı vay
inkâr edenlerin hâline!” (Sâd, 27)

* “De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden
kullarım! Allah’ın rahmetinden ümidinizi
kesmeyin. Şüphesiz Allah bütün günahları
affeder. Çünkü o, çok bağışlayandır, çok
merhamet edendir.” (Zümer, 53)

KÖTÜLÜK PROBLEMİ

* Din felsefesinde kötülük ile mutlak iyi olan
bir Tanrı’nın varlığının nasıl bağdaştığı şek-
lindeki bir sorudur.

* Bu sorunu ilk ortaya atan Epikür’dür. (Wiki,
Kötülük problemi maddesi)

* Ateizm, kötülük problemini öne sürerek
tanrıyı reddeder.

* Deizm, kötülük problemini tanrının müda-
hale etmemesi olarak kabul eder.

* İslam’da iyilik hayır olarak, kötülük ise şer
olarak kabul edilir.

* İnancımıza göre hayrı da şerri de yaratan
Allah’tır.

* Allah’ın şerri yani kötülüğü yaratması,
olumsuzluk olarak değerlendirilemez. Bu,
ilahi imtihanın gereğidir. (DK, s. 114)

* “Kim iyi bir iş yaparsa kendi lehinedir. Kim
de kötülük yaparsa kendi aleyhinedir.
Rabb’in, kullara (zerre kadar) zulmedici de-
ğildir.” (Fussilet, 46)

* “Her nefis ölümü tadacaktır. Sizi bir imtihan olarak hayır ile de şer ile de deniyoruz. Ancak bize döndürüleceksiniz.” (Enbiya, 35)

* “Gerçek şu ki Allah insanlara zerrece kötülük etmez, fakat insanlar kendilerine kötülük ediyorlar.” (Yunus, 44)

11.4.2. YENİ DİNİ HAREKETLER

Kazanım: Yeni dinî akımların özelliklerini değerlendirir.

* Yeni dinî hareketler, Batı Avrupa, Uzak Doğu ve özellikle Kuzey Amerikan toplumlarında ortaya çıkmıştır.

* Yeni dini hareketlere **kıyamet tarikatları** ya da **milenyum tarikatları** denmektedir.

* Kıyametin dehşet ve şiddetini yaşamamak için bazı tarikat grupları üyeleri arasında toplu intihar vakaları yaşanmaktadır. (DK, s. 115)

* Hristiyan Batı dünyasında ortaya çıkan yeni dinî akımlar genel olarak iki grupta ele alınabilir:

- Mevcut dinî yapı ve gelenekle bir şekilde ilgili olanlar.
- Mevcut dinî yapı ve geleneğe aykırı olan, Batı’ya dışarıdan gelen akımlar.

* Metafizik âlemden koparılmış insan varlığı anlamsızdır. Yeni dinî akımlar, insana kaybettiği bu anlamı yeniden sunmakta ve vadedmektedir. (DK, s. 117)

* **Yeni dinî hareketlerin ortaya çıkmasında başlıca sebepler:**

- İnsanın kendi varlığını ve evreni anlamlandırma arayışı ve ihtiyacı içinde olması

- Dinin ve dinî değerlerin etkisinin azalmasıyla insan ruhunda oluşan manevi boşluk
- Modern yaşam tarzı ve onun ortaya çıkardığı olumsuzluklar
- Teknolojinin getirdiği yalnızlık
- Doğadan ve doğal olandan kopma, bunun sonunda ortaya çıkan yapaylık
- Hızlı kentleşme, kırsaldan kente göçler
- Materyalist anlayışın ve yaklaşımın insanı tatmin etmekten uzak olması
- Dinin yerine ikame edilmeye çalışılan aklın ve bilimin, insanın bazı sorularına cevap vermekte ve onun ruhunu tatmin etmekte yetersiz kalması
- İnsanın kutsalla ve metafizik âlemle bağlarının koparılması (DK, s. 118)

* **Yeni dini hareketlerin belli başlı özellikleri:**

- Tanrı’yla veya mutlak varlıkla ilişki kurmayı önerir ve bu imkânı sunduklarını iddia ederler.
- Kendilerine özgü ahlaki normlara sahiptir.
- Hareketin liderine kayıtsız teslimiyet, itaat ve bağlılık esastır.
- Hareketin lideri, hem otoriter hem de karizmatik özelliğe sahiptir.
- Üyelerin, hareketin ilkelerini eleştirme hak ve özgürlüğü yoktur.
- Milenyum olgusuna kuvvetli vurgu söz konusudur.
- Harekete yeni üye kazandırmak için misyoner gibi çalışmak esastır. (DK, s. 119)

* **Ülkemizde yeni dini hareketlerle ilgili bazı oluşumlar:**

- Transandantal Meditasyon
- Sahaja Yoga
- Reiki

Din İstismarı: Dini; şahsi çıkar, siyasi menfaat veya nüfuz sağlamak için kullanmaya, gizli emellerin üzerini dinle örtmeye denir.

İslamofobi: İslam korkusu demektir. İslam dinine ya da Müslümanlara karşı duyulan nefret, ayrımcılık, düşmanlık ve kin besleme anlamına gelir. (Wiki, islamofobi maddesi)

* “(Ey Muhammed!) Rabb’inin yoluna hikmetle, güzel öğütlerle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et. Şüphesiz senin Rabb’in kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilendir.” (Nahl, 125)

* “Dinde zorlama yoktur. Artık doğrulukla eğrilik birbirinden ayrılmıştır...” (Bakara, 256)

11.4.3. KUR’AN’DAN MESAJLAR: EN’ÂM SURESİ 59. AYET VE LOKMÂN SURESİ 27.

AYET

Kazanım: En’âm suresi 59 ve Lokmân suresi 27. Ayetlerde verilen mesajları değerlendirir.

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنَ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظِلْمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٥٩﴾

“Gaybın anahtarları Allah’ın yanındadır; onları ondan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir; onun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez. O, yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir. Yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır.” (En’âm, 59)

وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٧﴾

“Eğer yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de mürekkep olsa, arkasından yedi deniz daha ona katılsa Allah’ın sözleri (yazmakla) yine de tükenmez. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (Lokman, 27)

Gayb: Akıl ve duygular yoluyla hakkında bilgi edinilemeyen varlık alanı demektir. (DİA, gayb maddesi)

* **Gayb’a ait bazı kavramlar:**

- Cennet
- Cehennem
- Ahiret
- Hesap vs.

İlim: Allah’ın her şeyi bilmesi anlamına gelen subuti sıfatlarından birine denir.

İrade: Allah’ın emirleri, hükümleri ve fiillerinde hür olduğunu bildiren subuti sıfatlarından birine denir. (DİA, irade maddesi)

Kudret: Allah’ın dilediğini eksiği ve fazlası olmaksızın hikmet çerçevesinde yapmasını ifade eden subuti sıfatlarından birine denir. (DİA, kudret maddesi)

Hikmet: Allah’ın en değerli varlıkları en üstün bilgiyle bilmesine denir. (DİA, hikmet maddesi)

11.5. YAHUDİLİK VE HRİSTİYANLIK

11.5.1. YAHUDİLİK

Kazanım: Yahudiliğin doğuşunu ve gelişim sürecini özetler.

TARİHÇESİ

Yahudilerin Diğer İsimleri:

* **İsrailoğlu:** Hz. Yakub'un diğer adı İsrail'dir. Bunun için İsrail'in oğlu/oğulları demektir.

Not: Hz. İbrahim oğlu, Hz. İshak oğlu, Hz. Yakub (İsrail) oğulları:

- Hz. Yusuf	- Bünyamin
- Reuben	- Şimon
- Levi	- <u>Yehuda</u>
- Dan	- Naftali
- Gad	- Aşer
- İssakar	- Zevulun

* İsrailoğlu ismi, Babil Sürgünü'nden sonra en büyük oğlu Yehuda'ya nispetle **Yahudi** olarak değişmiştir. (DK, s. 128)

* **Musevi:** Hz. Musa'ya mensup olanlar anlamında Yahudilerin diğer adıdır.

* **İbrani:** Hz. İbrahim'in babası Eber'e nispetle İbrani ismi de Yahudilerin diğer adıdır.

Yahudilik Tarihi Kısaca:

- * Hz. Yusuf kardeşleri tarafından kıskanılınca kuyuya atıldı.
- * Kervan Yusuf'u alıp Mısır'a götürdü.
- * Mısır azizi tarafından satın alındı ve sarayda yaşadı.
- * Sarayda iftiraya uğrayıp zindana atıldı.
- * Zindandan çıktı ve Başdanışman oldu.
- * Babasını ve kardeşlerini Mısır'a yerleştirdi.
- * Hz. Yusuf ölünce İsrailoğulları Mısır'da istenmedi.
- * Mısır'da köleleştirildiler ve işkence görmeye başladılar.

* İsrailoğullarının erkek çocukları öldürülmeye başlandı.

* Musa, Allah'ın yardımı (annesi ve Asiye vasıtasıyla) ölmekten kurtuldu ve Mısır Sarayında yaşamaya başladı.

* Musa büyüdü ve Mısırlı ile İsrailoğlunun kavgasını ayırırken Mısırlıyı istemeden öldürdü.

* Hz. Musa Medyen'e kaçtı.

* Hz. Şuayb'ın hizmetinde 10 yıl çobanlık yaptı ve kızlarından biriyle evlendi.

* Mısır'a dönerken Horeb denilen yerde Hz. Musa peygamber olarak görevlendirildi.

* Kardeşi Hz. Harun da yardımcı olarak seçildi.

* Mısır Sarayına gidip Firavun ile karşılaşarak İsrailoğullarının serbest bırakılmasını istedikler.

* Firavunun karşısında Allah tarafından mucizelerle (beyaz el, asanın yılan olması vs.) desteklendiler.

* Hz. Musa'nın bu isteği Firavun tarafından reddedildi.

* Allah tarafından Mısırlılara türlü belalar geldi.

* Hz. Musa İsrailoğullarıyla beraber kaçarken Kızıldeniz'de Firavun ve askerlerine yakalandılar.

* Deniz Allah'ın mucizesiyle 2'ye ayrıldı ve İsrailoğulları karşı geçti.

* Firavun ve askerleri de geçmek isterken boğuldular.

* İsrailoğullarıyla beraber Sina dağına geldiklerinde 10 emir verildi.

* **10 Emir:**

- Benden başka ilahın olmayacak.

- Put yapmayacaksın. Onlara eğilme-yeceksin ve onlara ibadet etmeyeceksin.
 - Tanrın adını boş yere anmayacaksın.
 - Sebt gününü ibadet edeceksin.
 - Annene ve babana saygılı olacaksın.
 - Adam öldürmeyeceksin.
 - Zina yapmayacaksın.
 - Çalmayacaksın.
 - Yalan şahitlik yapmayacaksın.
 - Açıgözlülük etmeyeceksin.
- * İsrailoğulları kutsal topraklara doğru yola çıktı.
- * Zor imtihanlardan geçerek 40 yıl çölde dolaştılar.
- * Hz. Musa Tevrat'ı ahit sandığına koydu ve hep yanlarında gezdirdiler.
- * Hz. Musa 120 yaşında vefat etti.
- * İsrailoğulları en parlak dönemlerini Hz. Davud ve Hz. Süleyman döneminde yaşamışlar ve Kudüs'ü fethedip başkent yapmışlardır.
- * Hz. Davud'un Kudüs'te yapmaya başladığı mabed oğlu Hz. Süleyman zamanında tamamlandı.
- * Adına **Süleyman Mabedi** denir.
- * Geriye sadece günümüzde kalmış batı duvarına **Ağlama Duvarı** adı verilir.
- * MÖ 587'de Babilliler Kudüs'ü ele geçirip kutsal mabedi tahrip ederek İsrailoğulları sürgün ettiler.
- * Persler Babilleri yenince İsrailoğulları mabedlerine tekrar kavuştular.
- * Kaybolan ve tamamen unutulmuş Tevrat, Ezra tarafından yeniden yazıldı.
- * MÖ 330'lu yıllarda da Kudüs, Yunanlıların hakimiyetine girdi.

* MS Romalılar İsrailoğullarını sürgün edip mabedi yıktılar.

Siyonizm: Filistin'de bir Yahudi devleti kurma amacıyla ortaya çıkan siyasi harekete denir. (DİA, siyonizm maddesi)

* Siyonizm Yahudi milliyetçiliği yapar.

* Yahudilik'te seçilmiş millet inancı vardır.

* İrkçi millet dini olup Tanrı onlarla bir ahit (sözleşme) yapmıştır.

İNANÇ ESASLARI

* XII. Yy. da Musa b. Meymun, Yahudiliğin inanç esaslarını belirlemiştir.

*** İnanç Esasları:**

- 1) Tanrı, var olan her şeyi yaratmıştır ve onlara hükmetmektedir.
- 2) Tanrı birdir ve ondan başka ilah yoktur.
- 3) Tanrı cisim değildir ve hiçbir şekilde tasvir edilemez.
- 4) Tanrı ezelî ve ebedîdir.
- 5) İbadet sadece Tanrı'ya mahsustur. Ona ortak koşulamaz.
- 6) Peygamberlerin bütün sözleri haklıdır.
- 7) Efendimiz Musa'nın peygamberliği gerçektir. O, kendisinden önceki ve sonraki peygamberlerin en büyüğüdür.
- 8) Elimizde olan Tevrat, Musa'ya verilenin tamamıyla aynısıdır.
- 9) Tevrat değiştirilmeyecektir ve gelecekte Tanrı başka bir Tevrat da göndermeyecektir.
- 10) Tanrı, insanın bütün işlerini ve düşüncelerini bilir
- 11) Tanrı, emirlerini yerine getirenleri mükâfatlandırır, ihlal edenleri cezalandırır.
- 12) Mesih gelecektir, geciktiği hâlde onun gelmesini bekleyeceğim.
- 13) Tanrı'nın bildiği bir zamanda, ölümden sonra diriliş gerçekleşecektir.

- * Tanrının adı **Yehova**'dır.
 - * Tanrıya bazı insani özellikler atfedilmiştir. (güreşmek, yorulmak, dinlenmek vs.)
 - * Yahudilerin son peygamberi **Malaki**'dir. Yahudilikte kutsal metinler 2'ye ayrılır.
 - Yazılı metinler
 - Sözlü metinler
 - * **Yazılı metinler** 3 bölümden oluşur:
 - **Tevrat** (Tora, Tanah) (Hz. Musa'ya ait olan)
 - **Neviim** (peygamberler) (Diğer peygamberlere ait olan)
 - **Ketuvim** (kitaplar) (Diğer peygamberlere ait olan)
 - * Hz. Davut'a (a.s.) gönderilen **Zebur** da Mezmurlar adıyla Kitaplar bölümünün içinde yer almaktadır.
 - * **Sözlü metinler** 2 bölümden oluşur:
 - Tanah tefsiri olan **Mişna**'dır.
 - Mişna'nın yorumu **Gemara**'dır.
 - * Ahiret inancı konusunda Yahudi mezhepleri arasında görüş birliği yoktur.
 - * Bazı mezheplerde Mesih inancı vardır. **Mesih**: Muhtelif dinlerde dünyanın sonuna doğru gelmesi beklenen kurtarıcının Yahudilik ve Hristiyanlık'taki adı. (DİA, mesih maddesi)
 - * Ölümünden sonraki hayat kısmen mezarda, kısmen de **Şeol** denilen ölümler âleminde geçecektir.
- KUTSAL MEKÂNLAR, RİTÜELLER VE SEMBOLLER**
- Ritüel**: Genellikle önceden belirlenmiş bazı kurallara göre icra edilen dinî törene denir. (Wiki, ayin maddesi)
- Sinagog** veya **Havra**: Yahudilerin ibadet ettikleri kutsal mekana denir.

- * Erkekler mabede girerken **kippa** denilen takke, kadınlar başörtü takarlar.
- * Kadınlar ritüele katılamaz sadece izlerler.
- * **Haham**: Yahudi din adamlarına denir.
- * ibadetler sabah, öğle ve akşam 3 vakit yapılır.
- * Cumartesi yani şabat, Yahudilerin haftalık dinlenme ve ritüel günüdür.
- * Tanrı 6 gün çalışır ve şabat günü dinlenmiştir.
- * **Roş-Haşana**: Yıl başı bayramına denir.
- * **Yom Kippur**: Keffaret günü bayramıdır.
- * **Simha Tora**: Tevrat'ın hatim bayramıdır.
- * **Hanuka**: Millî ve dinî bir bayramdır.
- * **Fısıh**: Mısır'dan çıkışın anısına kutlanan bir bayramdır.
- * **Şavuot**: Tevrat'ın Tanrı tarafından Yahudilere verilisinin anısına kutlanan bir bayramdır.
- * **Sukkot**: Yahudilerin, kırk yıl çölde dolaştıktan sonra bu dolaşmanın anısına kutlanan bir bayramdır.
- * Yeni doğan çocuk, dini kurallara göre sünnet ettirilir ve isim konulur.
- * Evlilik törenleri dinî kurallara uygun şekilde yapılır.

YAHUDİ MEZHEPLERİ

- * **Muhafazakâr Yahudiler**: Geleneklerine son derece bağlı olup laikleşmeye karşıdır.
- * **Ortodoks Yahudiler**: Resmi Yahudi inanç ve geleneklerini temsil eden Yahudilerdir.
- * **Reformist Yahudiler**: Musevilikle çağdaş modern anlayışı uzlaştırmayı amaçlamıştır.
- * **Samiriler**: Yahudi ismini kullanmazlar. Farklı bir Tevrat nüshasını okurlar.

* **Yeniden Yapılanmacı Yahudiler:** Tevrat'ın Tanrı'nın vahiylerini içermediğini savunurlar. (Ders Kitabı özetlenmiştir, s. 136)

11.5.2. HRİSTİYANLIK

Kazanım: Hristiyanlığın doğuşunu ve gelişim sürecini özetler.

Hristos: İsa'ya bağlanan demektir.

Nasrani: Hz. İsa'nın Nasıra'da doğduğuna nispeten denir.

İsevi: Hz. İsa'ya nispeten denir.

TARİHÇESİ

* Hz. İsa babasız olarak Flistin'in Nasıra kasabasında doğmuştur.

* Annesi Hz. Meryem'dir.

* Hz. İsa 30 yaşında peygamber oldu. Tebliği 3 yıl sürdü.

* Yahudiler Mesih'in Davud'un soyundan geleceğine inandıkları için Hz. İsa'ya iman etmediler.

* Roma valisi tarafından isyan çıkarmakla suçlanmış ve yargılanarak çarmıha gerilme cezası verilmiştir.

* Hristiyanlar Hz. İsa'yı tanrı konumuna çıkarmışlardır.

* Önceleri Hristiyanlık karşıtı olan Pavlus, Hz. İsa merkezli bir din ortaya koyarak Hristiyanlığın temelini atmıştır.

* Pavlus'un getirdiği inançlar;

- Teslis
- Asli günah
- İsa'nın semaya yükselişi
- Evrensellik vs.

* Pavlus, Yahudiler tarafından idam edilmiştir.

* İmparator Konstantin, 313 yılında Milan Fermanı ile Hristiyanlığı koruma altına almıştır.

* 395 yılında da Teodosius, Hristiyanlığı Roma'nın resmî dini hâline getirmiştir. (DK, s. 139)

* 325 yılında İznik Konsili'nde incil sayısı 4'e indirilmiştir.

* 381 yılında İstanbul Konsili'nde Hristiyan dünyasının parçalanması engellenmeye çalışılmıştır.

* Büyük bölünmeyle Roma imparatorluğu'nun batısında kalan kiliseler Roma **Katolik kiliseleri**, Bizans imparatorluğu olarak bilinen doğu bölümündeki kiliseler de **Ortodoks kiliseleri** olarak anılmıştır.

* Katolik, evrensel; Ortodoks, öze bağlı demektir.

İNANÇ ESASLARI

Teslis: Milâdî III-IV. yüzyıllar arasında şekillenen ve Hristiyan akidesinin temelini oluşturan üçlü ilâhlık anlayışına denir. (DİA, teslis maddesi)

* Teslis inancı esastır. 3'ü de tanrıdır.

- **Baba:** Tanrıdır.
- **Oğul:** İsa'dır. Tanrının oğludur. Tanrının bedenleşmiş halidir.
- **Kutsal ruh:** İlahi sevginin insanın gönlüne akmasıdır.

* İsa'nın diğer adı **Mesih**'tir.

Aslî Günah: Hristiyanlıkta, Hz. Adem ile Havva'nın cennette "yasak meyve" den yemek suretiyle işlediklerine ve nesilden nesile bütün insanlığa intikal ettiğine inanılan suç. (DİA, asli günah maddesi)

Kitab-ı Mukaddes: Ahd-i Atîk (Tevrat) ile Ahd-i Cedîd (İncil)'den oluşan Hristiyan kutsal kitabına denir. (DİA, kitâb-ı mukaddes maddesi)

* incil 7 bölümden oluşur.

- Matta
- Markos
- Luka
- Yuhanna
- Resullerin işleri
- Pavlus'un mektupları
- Vahiy

* İnciller, Kutsal Ruh'un denetiminde kaleme alınmıştır.

* İncil'in tamamı Hz. İsa'dan sonra yazılmış ve tahrif olmuştur.

KUTSAL MEKÂNLAR, RİTÜELLER VE SEMBOLLER

Kilise: Hristiyanların ibadet mekanlarına denir.

Katedral: Büyük kilise demektir.

Şapel: Küçük kilise demektir.

* Çan sesiyle ayin vakti bildirilir.

* **Çan** ve **Haç**, Hristiyanlığın sembolüdür.

* **Papaz, Rahip, Rahibe:** Hristiyan din adamlarına denir.

* Günde 2 vakit sabah akşam ayin yaparlar.

* Ayinlere başlarken haç (İstavroz) kullanırlar.

* Haftalık Pazar ayinleri vardır.

* 25 Aralıkta Hz. İsa'nın doğumu adına **Noel ayini** yaparlar.

* **Hristiyan Sakramentleri (Ayinleri):**

- **Vaftiz:** Hristiyan olmanın ilk adımı ve şartıdır. Hz. Âdem'in (a.s.) işlediği asli suçtan kurtulmanın da tek yoludur.
- **Evharistiya/Ekmek-Şarap Ayini:** Hz. İsa'nın (a.s.), çarmıha gerilmeden önce havarileriyle yediği son akşam yemeğinin hatırasına yapılan ayindir. Pazar günleri kilisede yapılmaktadır.
- **Konfirmasyon/Kuvvetlendirme:** Vaftiz edilen çocuğun, takdis edilmiş bir

yağla vücudunun yağlanması şeklinde gerçekleştirilen ayindir. Bu ayin, vaftizin kuvvetlendirilmesi anlamına gelir.

- **Günah İtirafı/Tövbe:** Günah itirafı ile rahibin, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına o kişinin işlediği günahı bağışlamasıdır.
- **Son Yağlama:** Ölümü yaklaşan hastalara uygulanan bir ayindir.
- **Rahip Takdisi:** Din adamlarının rahip olarak atanması ayinidir.
- **Evlilik:** Evlenecek çiftlerin kilise tarafından takdis edildiği bir ayindir.

Not: Protestanlar sadece vaftizle Evharistiya'yı kabul ederler, diğerlerini reddederler.

HRİSTİYAN MEZHEPLERİ

* 1054'teki büyük bölünme sonucunda Katoliklik ve Ortodoksluk ortaya çıkmıştır.

Katoliklik

* Gelenekçi ve dogmalara bağlıdır.

* Merkezi, Vatikan'dır.

* Hristiyanların büyük çoğunluğu bu mezhebe mensuptur.

* Din adamlarının evlenmesi yasaktır.

Ortodoksluk

* Eşitlikçi kilise anlayışını benimser.

* Din adamlarına Patrik, Piskopos, Metropolit denir.

* İstanbul Fener Ortodoks Patrikhanesi'nin önceliği ve şerefi bulunmaktadır.

* Rahipler evlenebilir ancak üst düzey din adamlarının evlenmesi yasaktır.

Protestanlık

* XVI. yüzyılda Martin Luther'in (öl. 1546.) başlattığı reform hareketleriyle ortaya çıkıp yaygınlaşmıştır.

* Ayin dilinin Latince olmasının zorunluluğuna karşı çıkmıştır.

* Ruhban sınıfına karşı çıkar.

* Tek otorite Kutsal kitaptır.

Evangelizm: Hristiyan yayılcılığı ve misyonerliği ile eş anlamlı olarak kullanılan bir kavramdır.

* **Evangelist inanışlar:**

- Hz. İsa ikinci kez yeryüzüne gelmeden, dünyanın son zamanlarında Orta Doğu merkezli büyük bir kaosun ve şiddetin yaşanacak.
- Kudüs'te kutsal mabed üçüncü kez inşa edilecek.
- Gökten ateş yağacak.
- İyilerle kötüler arasında son bir savaş (**Armagedon Savaşı**) yaşanacak. (Ders Kitabı özetlenmiştir, s. 142)

Dipnot:

(DTS): Dini Terimler Sözlüğü, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara

(DK): 11. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı, Bekir PINARBAŞI, Fikri ÖZDEMİR, Dikey Yayıncılık, Ankara.

(TDK): Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>

(DİA): Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/>

(Wiki): <https://www.wikipedia.org/>